

Η Μονεμβασία. Ένα ταξίδι στον χρόνο

Γράφει ο: Δημήτριος Περδίκης

Την έχουν αποκαλέσει Γιβραλτάρ της Ανατολής και το Μενεξεδένιο Κάστρο. Μία βραχώδης νησίδα στο Μυρτώο πέλαγος. Λίγα μέτρα τη χωρίζουν από την ακτή της Πελοποννήσου, μία γέφυρα όμως την ενώνει.

Στην αρχαιότητα η περιοχή δεν είχε αυτή την μορφή. Ήταν ένα ακρωτήριο της Πελοποννήσου, η «Άκρα Μινώα». Τα ερείπια του οικισμού των Μινωιτών Κρητών βρίσκονται τώρα στον θαλάσσιο πυθμένα.

Φοβεροί σεισμοί συγκλόνισαν την λακωνική γη τον 4^ο αιώνα. Δημιούργησαν εκτεταμένες καταποντίσεις γης. Ο ισχυρότερος από τους σεισμούς αυτούς έγινε το 365. Τότε η Μονεμβασία πήρε την σημερινή της μορφή. Η Ελαφόνησος έγινε νησί και πόλεις, όπως ο αρχαίος Ασωπός, η βυθισμένη πόλη στο Παυλοπέτρι και άλλοι παράλιοι οικισμοί καταποντίστηκαν.

Το 588, επί αυτοκράτορα Μαυρικού, φοβερή επιδρομή Σλάβων ανάγκασε σε φυγή τους κατοίκους της περιοχής. Η αρχαιολογική έρευνα στην πόλη Λεύκη, που βρισκόταν κοντά στο χωριό Μολάοι, δείχνει την χρονολογία. Το χρονικό της Μονεμβασίας αναφέρει:

«Τότε δη και οι Λάκωνες το πατρώον έδαφος καταλιπόντες οι μεν εν τη νήσω Σικελίας εξέπλευσαν, οι και εις έτι εισίν εν αυτή εν τόπω καλουμένω δέμεννα και δεμενίται αντί Λακεδαιμονιτών κατονομαζόμενοι και την ιδίαν των Λακώνων διάλεκτον διασώζοντες. Οι δε δύσβατον τόπον παρά τον της θαλάσσης αιγιαλόν ευρόντες και πόλιν οχυράν οικοδομήσαντες

και Μονεμβασίαν ταύτην ονομάσαντες διά το μίαν έχειν των εν αυτώ εισπορευομένων την είσοδον εν αυτή τη πόλει κατώκησαν μετά και του ιδίου αυτών επισκόπου».

Έτσι, περί το έτος 588, έλαβε το σημερινό της όνομα η Μονεμβασία. Τότε οι Σλάβοι κατοίκησαν για πρώτη φορά τη λακωνική γη.

Οι Μονεμβασιώτες τότε οχυρώθηκαν στον βράχο και πλέον ασχολήθηκαν με την ναυτιλία και το εμπόριο. Κάποιες φορές δεν λέγανε όχι και στην πειρατεία.

Τον 9^ο αιώνα οι Άραβες αρχίζουν τις φοβερές επιδρομές τους και τις καταλήψεις νήσων στο Αιγαίο. Η Μονεμβασία έχει το πιο αξιόμαχο ναυτικό και πληρώματα με εξαιρετική ναυτοσύνη. Λίγα χιλιόμετρα βόρεια της Μονεμβασίας υπήρχε το φυσικό λιμάνι της. Ο Λιμνή Ιέρακος, το σημερινό Πόρτο Γέρακα. Ένα φυσικό λιμάνι, σαν νορβηγικό φιόρδ, με στενή είσοδο ανάμεσα σε ψηλά βράχια. Η είσοδος δεν διακρίνεται από την θάλασσα. Ο στόλος εξορμούσε ξαφνικά χτυπούσε τα αραβικά καράβια και μετά... εξαφανιζόταν. Οι Άραβες μάταια προσπαθούσαν να εντοπίσουν από πού ερχόταν ο στόλος.

Για την μεγάλη τους συμβολή στην νίκη κατά των Αράβων, η βυζαντινή διοίκηση αντάμειψε την Μονεμβασία με προνόμια αυτοδιοικητικά. Η περιοχή της Μονεμβασίας είχε διοικητικά όρια από τις εκβολές του Βασιλοπόταμου στον Λακωνικό κόλπο ως τον Άγιο Λεωνίδα, σημερινό Λεωνίδιο.

Οι αρχοντικές οικογένειες των Δαιμονογιάννηδων, Μαμωνάδων και Σοφιανών διαδέχοντο η μία την άλλη σε μία διακυβέρνηση αρκετά δημοκρατική. Την εποχή της Φραγκοκρατίας, το 1252 ο Γουλιέλμος Βιλλεαρδουίνος κατόρθωσε να καταλάβει τη Μονεμβασία, όμως μετά από 10 χρόνια γίνεται και πάλι Βυζαντινή. Την εποχή του Ανδρόνικου Παλαιολόγου η Μονεμβασία διαδραματίζει κορυφαίο πολιτιστικό, πολιτικό και οικονομικό ρόλο. Το κρασί της Μονεμβασίας, το Μαλβαζί, όπως το έλεγαν οι Φράγκοι, θεωρείται το καλύτερο στον κόσμο και καράβια έγταναν συνεχώς, για να φορτώσουν κρασί για τα λιμάνια της Δύσης. Στην Μονή Ελικοβουνίου λειτουργούσαν σχολές. Κάτι σαν πανεπιστήμιο. Λόγιοι από εδώ έφταναν μέχρι την Φλωρεντία και μέχρι το Κίεβο. Το Ελικοβούνιο βρισκόταν κοντά στο σημερινό χωριό Ελίκα, στον οικισμό Γερουμάνα. Το όνομα αυτό είναι παραφθορά της «Ιερομονής».

Το 1461 οι Τούρκοι του Μωάμεθ του Πορθητή καταλαμβάνουν τη Λακεδαίμονα, όμως σέβονται την αυτονομία της Μονεμβασίας και δεν περνούν τον Βασιλοπόταμο. Οι Μονεμβασιώτες όμως ζήτησαν την προστασία του Πάπα. Το 1463 ο Πάπας μεταβιβάζει το προτεκτοράτο του στην Γαληνοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας, η οποία αναλαμβάνει την διοίκηση της καστροπολιτείας. Το 1500 οι Τούρκοι παραβιάζουν τα σύνορα της

Μονεμβασίας και έτσι το Κάστρο μένει με μία λωρίδα γης λίγων χιλιομέτρων στην απέναντι πελοποννησιακή ακτή, αυτό που ονομάστηκε από τους Τούρκους Τοπαλντί.

Το 1540 οι Τούρκοι με συνθήκη καταλαμβάνουν τη Μονεμβασία και την κρατούν μέχρι το 1692, οπότε οι Βενετοί την καταλαμβάνουν πάλι μετά από πολιορκία. Το 1715 ο τουρκικός στόλος εμφανίζεται και καταλαμβάνει πάλι την Μονεμβασία, το Μενεξέ Καλεσί όπως την αποκαλούν. Το 1770 με την επανάσταση των Ορλωφικών οι Ρωμιοί πολιορκούν τη Μονεμβασία. Το ασκέρι των Τουρκαλβανών, σταλμένο από τον σουλτάνο για να καταστείλει την επανάσταση, πέφτει με αγριότητα κατά των πολιορκητών, οι οποίοι κατασφάζονται. Αρκετοί πέφτουν στη θάλασσα για να γλιτώσουν και περισυλλέγονται από υδραίικα και ψαριανά καράβια που συμμετείχαν στην πολιορκία.

Στις 23 Ιουλίου 1821 η Μονεμβασία απελευθερώθηκε από τον Οθωμανικό ζυγό. Ο Δημήτριος Υψηλάντης διαβεβαίωσε τους πολιορκούμενους Τούρκους πως δεν θα υποστούν αντίποινα. Οι Τούρκοι του παρέδωσαν το κάστρο και αναχώρησαν με μισθωμένα καράβια.

Τα Ελληνικά Ταχυδρομεία το 1996 περιέλαβαν τη Μονεμβασία στην σειρά «Κάστρα της Ελλάδος» με το γραμματόσημο των 120 δραχμών, που κυκλοφόρησε με πλήρη οδόντωση καθώς και σε λωρίδες με οδόντωση σε δυο πλευρές.